

อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ. 2522-2546)

นางสาววิมลมาศ ปฤชากุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LOCAL IDENTITIES IN SOUTHERN THAI FICTION, 1979-2003

Miss Wimonmaş Paruchakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Literature and Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University.

501530

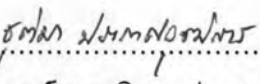
หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

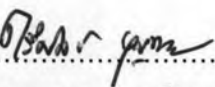
อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ.2522- 2546)
นางสาววิมลมาศ ปฤชากุล
วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร

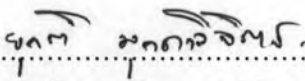
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

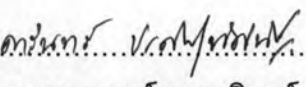
..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

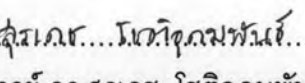
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชุตินา ประภาศวุฒิสาร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

นางสาววิมลมาศ ปฎชากุล : อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ. 2522-2546). (LOCAL IDENTITIES IN SOUTHERN THAI FICTION, 1979-2003) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ตรีนีลปี่ บุญขจร, 358 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ.2522-2546) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์การครอบงำของวัฒนธรรมกระแสหลักที่มีต่อวัฒนธรรมพื้นถิ่นใต้ที่ปรากฏในบันเทิงคดีของนักเขียนชาวใต้บริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง 2) เพื่อวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นใต้ในบันเทิงคดีดังกล่าว โดยใช้แนวคิดหลังอาณานิคมเป็นกรอบหลัก และใช้แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์เป็นประเด็นศูนย์กลางการวิเคราะห์

การวิจัยพบว่าบันเทิงคดีภาคใต้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางวัฒนธรรม เพื่อตอบโต้การครอบงำของวัฒนธรรมกระแสหลักที่มีต่อพื้นถิ่นใต้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือการตอบโต้ด้วยการวิพากษ์และเปิดเผยผลของการครอบงำทางการศึกษา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ภาษา และประวัติศาสตร์ที่ทำให้ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง ลักษณะที่สองคือการตอบโต้ด้วยการทบทวน รื้อฟื้น และสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นใต้เพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยวิพากษ์อัตลักษณ์ดั้งเดิมที่เคยเป็นภาพเหมารวมของความเป็นท้องถิ่นใต้ พื้นฟูความทรงจำและประวัติศาสตร์ สร้างความหมายพื้นที่ที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นใต้พื้นที่ใหม่ที่ไม่ขึ้นอยู่กับพื้นที่กายภาพอีกต่อไป และเสนอให้เลื่อนไหลอัตลักษณ์เข้ากับบริบทความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นใน 4 ลักษณะ คือ 1) อัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับเพศสภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับความเป็นเพศชายที่เข้มแข็ง รักศักดิ์ศรี รักพวกพ้อง หัวหมอก ต่อต้านความอยุติธรรม ส่วนผู้หญิงได้ก็จะปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้มแข็ง กล้าต่อต้านความอยุติธรรม 2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ สื่อผ่านภาพความเป็นภูมิภาคที่ทรงคุณค่าด้วยมรดกทางภูมิปัญญาทั้งที่สืบทอดจากอดีตและที่ก่อกำเนิดขึ้นใหม่ ด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถูกนำเสนอผ่านการต่อรอง แลกเปลี่ยน และการสร้างความหมายใหม่แก่พื้นที่เพื่อสานต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย 3) อัตลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างความทรงจำร่วม ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่คนได้อพยพออกจากท้องถิ่นมากขึ้น การสร้างความทรงจำร่วมทำให้อัตลักษณ์ความเป็นคนใต้ไม่ผูกติดอยู่กับพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ กายภาพอีกต่อไป 4) อัตลักษณ์ที่ทับซ้อน นำเสนอความเป็นคนใต้ภายใต้แนวคิดที่ปรับเปลี่ยนจากการยึดมั่นว่าอัตลักษณ์คือแก่นสารหรือความจริงแท้ ไปสู่อัตลักษณ์ในฐานะสิ่งประกอบสร้างทางสังคมวัฒนธรรม

สาขาวิชา วารรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ลายมือชื่อนิสิต..... ปฎชากุล ปฎชากุล
ปีการศึกษา 2550 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อธิบาย บุญ

4680930422 : MAJOR LITERATURE AND COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: IDENTITIES / SOUTHERN THAI FICTION

WIMONMAS PARUCHAKUL : LOCAL IDENTITIES IN SOUTHERN THAI FICTION, 1979-2003.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. TRISIILPA BOONKHACHORN, Ph.D., 358 pp.

Local Identities in Southern Thai Fiction, 1979-2003 Thesis consists of 2 objectives which are: 1) To analyze the dominance of major culture affecting southern-area culture in the fictions of the southern writers from 3 provinces around Songkhla lake, namely Nakhon Srithammarat, Songkhla and Phattalung and 2) To analyze the creation of local identity in the southern Thai fictions based on post-colonial concept as the major framework and identity concept as the focal point of analysis.

According to the research, southern fictions are used as a tool to oppose against the dominance of major culture over southern culture in 2 aspects: opposing by criticizing and disclosing consequences of the dominance over education, economy, culture, language and history influencing local transformation and opposing by reviewing and creating new southern identity responding to the social transformation by criticizing former southern locality, reviving memory and history, giving importance to the areas with new southern identity and adapting the identity to changing contexts.

Four created types of identity include 1) Gender Identity referring to males with strength, self-prestige, companionship, deception and opposition to injustice, and females with strength and bravery against injustice adaptation 2) Cultural and Ethnic Identity expressed via regionalism with precious ancient and newborn wisdom heritage, and Ethnic identity demonstrated through bargaining, exchanging and local importance offering in order to maintain multi-ethnic identity 3) Collective Memory Identity partially influenced by the adaptation to the emigration of southern citizens causes independence from physical geography of southerner-being identity 4) Complex Identity illustrating the southerner-being under the changing former concept of regarding identity as the essence to the new concept that considers identity as social and cultural construction.

Field of study Literature And Comparative Literature

Academic year 2007

Student's

Advisor's

Wimonmas Paruchakul
Trisilpa Boonkhachorn

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาและดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้เสียสละเวลาช่วยตรวจแก้ไข ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และกำลังใจอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วง นอกจากนั้นท่านยังเป็นแบบอย่างที่ดีของครูผู้ดูแล ใฝ่ใจ ห่วงใยศิษย์ตลอดมาอย่างมิเคยอ่อนแรงดุจเดียวกับแสงแห่งปัญญาที่ส่องนำทางให้ศิษย์ฝ่าข้ามหุบเหวแห่งความมืดมิด

ขอกราบขอบพระคุณรศ.ดร.ดวงมน จิตรจักษ์วงศ์ ผศ.ดร.จตุรี ดิงศภัทย์ ผศ.ดร.ดาวรินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ อ.ดร.ชุติมา ประกาศวุฒิสาร อ.ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์ และอ.ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตร ที่เมตตาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ศิษย์ในการแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ผศ.อากาศพรอน วรรัตนโชติ หัวหน้าภาควิชาที่ดูแล ติดต่อ ติดตามจนทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสมาศึกษาต่อในครั้งนี้ นอกจากนั้นขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาคภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ยอมเสียสละรับภาระงานอันหนักในระหว่างที่ลาศึกษาต่อ

ขอขอบคุณนักวิชาการและนักเขียนภาคใต้ที่กรุณาเอื้อเพื่อให้ข้อมูล รวมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เช่น เกษม จันทร์ดำ ชีวี ชีวา พนม นันทพฤกษ์ พิเชฐ แสงทอง พินิจ นิลรัตน์ ไพฑูรย์ ธัญญา ยงยุทธ ชูแวง จรุงญ หยุทอง สถาพร ศรีสังข์จ้ง สมใจ สมคิด สมคิด สิงสง อรรถากร บำรุง และ ฯลฯ โดยเฉพาะกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และประมวล มณีโรจน์ ที่อนุญาตให้นำจดหมายส่วนตัวมาใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ "ยาย" ผู้ที่เป็นกำลังใจให้หลานไม่ว่ายามทุกข์หรือสุข สมหวังหรือผิดหวัง "พ่อ" ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ลูกมีความมุ่งมั่นและใฝ่ฝันที่จะเรียนสำเร็จอย่างที่วาดหวังไว้ และ "แม่" ที่เป็นตัวอย่างอันดีในความอดทน พากเพียร และใฝ่หาความรู้อยู่ตลอดชีวิต

ขอขอบคุณกำลังใจรวมทั้งแรงสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากพี่ๆเพื่อนๆน้องๆ และ ฯลฯ ที่ช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง อาทิ สน นิลศรี ผู้ที่ทำหน้าที่ "เพื่อน" อย่างไม่เคยร้างราตั้งแต่วันแรกรู้จักจนกระทั่งวันนี้ กวิตา มุสิกอุปถัมภ์ เพื่อนผู้ไม่เคยปฏิเสธคำขอของเพื่อน ธิรภัทร และวชิรพจน์ ปิยะถาวร น้องชายผู้น่ารักที่สร้างความหรรษาให้แก่ชีวิต มาริสา ลำลี ประภาลักษณ์ รอบคอบ ศิษย์ที่ท่าสียงยากให้ง่ายตายและรวดเร็วเสมอ และเพื่อนร่วมเรียนทุกคนที่เอื้อเพื่อต่อกันเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 กรอบความคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์	13
1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	25
1.5 สมมติฐานการวิจัย.....	25
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	25
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย	31
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	32
2 พัฒนาการของวรรณกรรมภาคใต้จากหนังสือбудสู่วรรณกรรมสมัยใหม่.....	33
2.1 จาก "หนังสือбуд" สู "หน้ากระดาษ": ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมวรรณกรรม ของภาคกลางกับภาคใต้.....	33
2.2 "การเขียน" ท้องถิ่นได้ ของ "คนนอก" และ "คนใน"	38
2.2.1 การสร้างภาพท้องถิ่นได้ของ "คนนอก".....	41
2.2.2 การสร้างภาพท้องถิ่นได้ของ "คนใน".....	45
2.3 ความล้มเหลวของวรรณกรรมเพื่อชีวิต	48
3 วรรณกรรมแสดงอัตลักษณ์พื้นถิ่นได้	56
3.1 กำหนดนักเขียนแสดงอัตลักษณ์พื้นถิ่นได้.....	49
3.2 วรรณกรรมในฐานะ"เครื่องมือต่อสู้ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น": ทางออกจากความล้มเหลวของวรรณกรรมเพื่อชีวิตของนักเขียนชาวใต้	61
3.3 การเมืองและวรรณศิลป์ของการเขียนท้องถิ่นภาคใต้	66
3.3.1 อัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลของ "นักเขียนในหมู่บ้าน"	69
3.3.2 อำนาจเหนือผู้อ่าน: อำนาจของอัตลักษณ์ความเป็นคนท้องถิ่น..	74

	3.3.3 อำนาจเหนือท้องถิ่น/ชาวบ้าน:อำนาจของอัตลักษณ์ความเป็น นักเขียน/ปัญญาชน	79
4	ปฏิบัติการของวาทกรรมวิพากษ์การครอบงำอัตลักษณ์ในบ้านเชิงคติภาคได้	86
	4.1 ปฏิบัติการผันสลายของการศึกษาสมัยใหม่	88
	4.1.1 "ท้องถิ่นสมัยใหม่" อัตลักษณ์ที่ไผ่ผืนจากการศึกษา	88
	4.1.2 "ความมดงามที่ชั่วร้าย" การบ่อนทำลายท้องถิ่นของการศึกษา	105
	4.2 เศรษฐกิจแบบพึ่งพิง: ความเป็นจริงของการพัฒนาท้องถิ่น	126
	4.3 ถนน ไฟฟ้า และโทรทัศน์: กระบวนการกลายเป็นเมืองของท้องถิ่น	145
	4.4 การแพทย์สมัยใหม่: ความฝันที่ไม่ไกล แต่ไปไม่ถึง.....	156
	4.5 ประวัติศาสตร์กับการกลืนกลายให้เป็นไทย.....	162
	4.6 ภาษากับการไขว่คว้าความเป็นไทย.....	173
5	การสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นในบ้านเชิงคติภาคได้.....	181
	5.1 เพศสภาพกับอัตลักษณ์ "ความเป็นคนใต้".....	183
	5.1.1 การสันคลอนมายาคติเกี่ยวกับ"ผู้ชายใต้"	184
	5.1.1.1 คนใต้รักศักดิ์ศรี	186
	5.1.1.2 คนใต้ใจนักเลง	190
	5.1.1.3 คนใต้รักพวกพ้อง	192
	5.1.1.4 คนใต้หน้าใหญ่ใจโต	193
	5.1.1.5 คนใต้หัวหมอ	198
	5.1.2 อัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงใต้ในความคาดหวัง	200
	5.1.2.1 คือชีวิตและเลือดเนื้อ: ผู้หญิงกับการแบกภาระพ่อและแม่ ...	200
	5.1.2.2 สะพานขาด: ผู้หญิงเลือดนักร้อง	205
	5.1.2.3 ปลาตะเพียน: ผู้หญิงที่ไม่มีเสียง	208
	5.1.2.4 สายน้ำไม่ไหลกลับ: เต็มเต็มความเป็นหญิงอ้างอิงความ เป็นชาย	209
	5.1.2.5 วันดอกไม้อาบาน: ผู้หญิง"ผิดเพศ"	212
	5.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์.....	215
	5.2.1 การปรับตัวของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้กับโลกสมัยใหม่	215
	5.2.2 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่หลากหลาย: การเมืองของการสร้างความหมาย เหนือพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรม.....	237

บทที่	หน้า
5.3	253
5.3.1	257
5.3.2	268
5.3.3	277
5.3.4	286
5.4	297
5.4.1	298
5.4.1.1	300
5.4.1.2	307
5.4.2	311
6	329
รายการอ้างอิง	336
บรรณานุกรม	347
ภาคผนวก	352
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	358